

MUZEJSKI VJESNIK 7

GLASILO MUZEJA

SJEVEROZAPADNE HRVATSKE

MUZEJSKI VJESNIK

**GLASILO MUZEJSKOG DRUŠTVA SJEVEROZAPADNE
HRVATSKE**

(Čakovec, Čazma, Grabrovnica, Kalinovec, Koprivnica, Križevci,
Trakošćan, Varaždin, Varaždinske Toplice i Virje)

UREDNIŠTVO

Vladimir Kalšan (glavni i odgovorni urednik), Ljubica Ramušćak,
Marina Šimek, Vlado Srimšček, Branimir Šimek (tehnički urednik)
Vladimira Pavić

Muzejski vjesnik izlazi povremeno, a najmanje jednom godišnje.
Rukopise ne honoriramo i ne vraćamo. Časopis solidarno financi-
raju muzeji sjeverozapadne Hrvatske.

NAKLADNIK

Muzej Međimurja — Čakovec

ZA NAKLADNIKA

Vladimir Kalšan

TISAK

TIZ »Zrinski« Čakovec, naklada 800 komada

BROJ 7 — OŽUJAK 1984.

GOD. VII

Za sadržaj priloga odgovaraju autori

SADRŽAJ:

ZAVIČAJNE ZBIRKE

— Franjo Horvatić: Zavičajne muzejske zbirke i problemi kadrova	3
— Zorko Marković: O stanju muzejskih zavičajnih zbirki i problemima u vezi s njima	4
— Marijan Špoljar: Diskusija o muzejskim zbirkama	6
— Martin Matiščin: O osnivanju i djelovanju zavičajnog muzeja Virje	8

MUZEOLOŠKA PITANJA I PROBLEMATIKA

— Dragutin Feletar: Za optimalniju mrežu muzeja u sjeverozap. Hrvatskoj	13
— Ivanka Štager: Stalni postav »Tito Varaždinu — Varaždinu« u Gradskom muzeju Varaždin — Odjelu Muzej narodne revolucije	19
— Dragutin Feletar: Kiparski atelier — radionica i učionica	22
— Jasna Tomičić: Obnova muzeja narodne revolucije	25
— Ljerka Šimunić: Suradnja Gradskog muzeja Varaždin i varaždinske industrije svile, konfekcije i kišobrana	27
— Jasna Tomičić: Stari grad	31
— Marijan Špoljar: U povodu izložbe »Tri situacije«	32
— Miroslav Klemm: O djelovanju galerije »Disk kočnice« u tvornici disk kočnica SOUR »Varteks« u Varaždinu	36
— Željko Tomičić: Međunarodni znanstveni simpozij ranosrednjevjekovne arheologije u Nitri	38

STRUČNI ČLANCI

— Božidar Gerić: Bilješke o rekognosciranju i iskapanjima arheoloških terena u bjelovarskom kraju 1983. godine	45
— Zoran Homen: Pokusno sondiranje na ranosrednjevjekovnoj nekropoli u Popovcu	49
— Zorko Marković: O nekim nejasnim pitanjima kronologije brončanog doba u sjevernoj Hrvatskoj	52
— Željko Tomičić: Sumarni osvrt na rezultate arheoloških istraživanja područja Međimurja u razdoblju od 1972 — 1982. (I)	56
— Marina Šimek: O važnom paleontološkom nalazu nedaleko Ludbrega	65
— Prilog: Metoda gipsanja in situ	72
— Željko Tomičić: Zaštitna arheološka istraživanja u Jurju u Trnju	81
— Željko Tomičić — Josip Vidović: Pokusna arheološka istraživanja naselja Goričan tijekom 1983. godine	84

— Josip Vidović — Željko Tomičić: Arheološka istraživanja u Goričanu 1983. godine	88
— Josip Vidović: Nastavak istraživanja perioda starijeg željeznog doba na lokalitetu Goričan '82	93
— Miroslav Klemm: Nekoliko planova Varaždina iz vlasništva Gradskog muzeja Varaždin	98
— Tomislav Đurić: Zaboravljena gotika Hrvatskog Zagorja — Sv. Jakov na Očuri	107
— Antun Stišćak: O jednom broju logoraša »Danice«	109
— Josip Fluksi: Dalmatinski narodni nakit u fundusu muzeja grada Koprivnice	113
— Josip Fluksi: Naprava za lov jazavaca	121
— Libuše Kašpar: Etnološka bibliografija novinskih članaka	122

VIJESTI

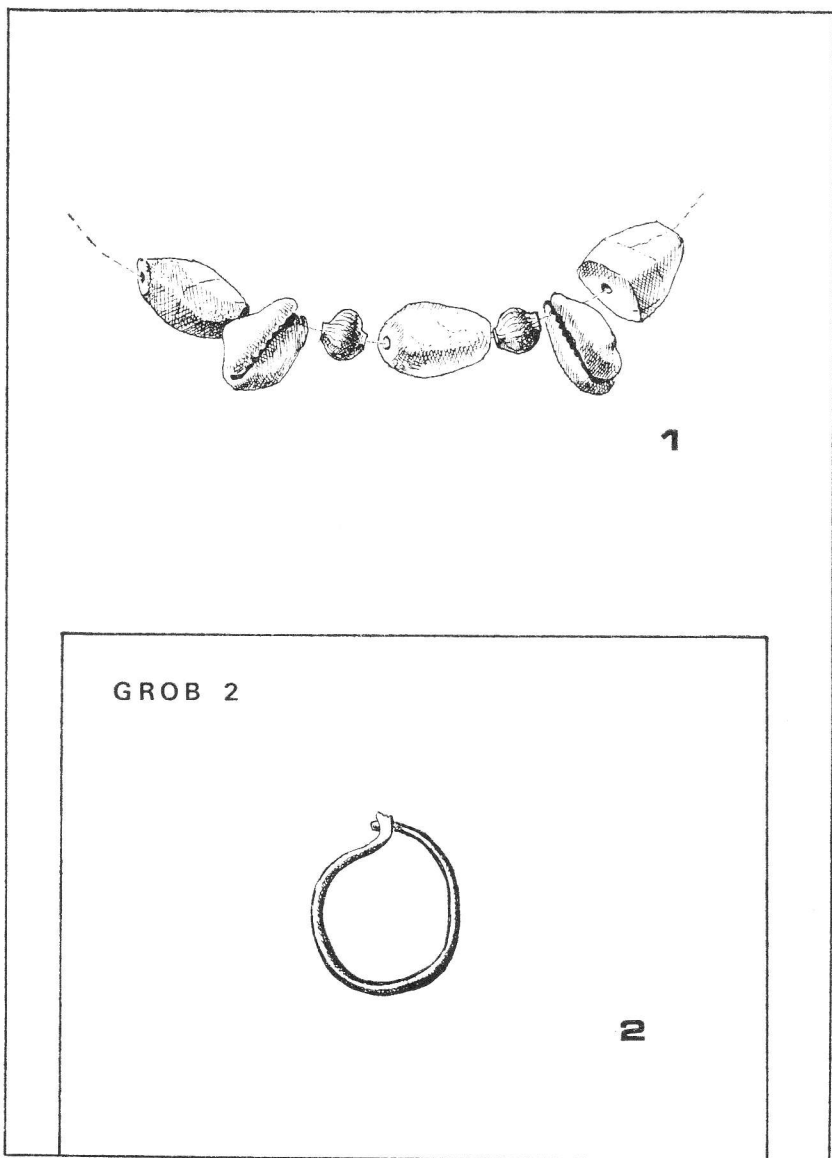
— Zorko Marković: Vrijedna knjiga o spomenicima kulture istočne Hrvatske	131
— Dragutin Feletar: Deveto izdanje Podravskog zbornika	133
— Dragutin Feletar: Monografija o Draganu Gažiju	131
— Dragutin Feletar: Dokumentirano kazivanje o NOB-u	135
— Tomislav Đurić: Prilozi za povijest varaždinskog bankarstva	136
— Vladimira Pavić: Deseti kongres Saveza Društava muzejskih radnika Jugoslavije	137
— Zorko Marković: Sastanak muzealaca Slavonije i sjeverozapadne Hrvatske	137
— Vladimira Pavić: Izbor zaštićene građe iz fundusa MMČ	138
— Željko Tomičić: Afrička lovačka zbirka dr Zdravka Pečara u Muzeju afričke umetnosti u Beogradu	139
— Antun Kozina: Akcije muzeja 1983. godine — Likovne i druge izložbe u Krapini	140
— Ljubica Duić-Jovanović: Osnovan književni klub	144

AKCIJE	147
------------------	-----

POKUSNO SONDIRANJE RANOSREDNJOVJEKOVNOJ NEKROPOLI U POPOVCU

Malo, potkalničko selo Popovac već je zabilježeno u arheološkoj literaturi.¹ Naime, tamo je još 1959. godine, tadašnji kustos Arheološkog muzeja u Zagrebu, Slavenka Ercegović, provela rekognosciranje sa sondiranjem u neposrednoj blizini sela, na položaju »Breg«. Tada je konstatirano da je arheološki teren presječen seoskim putem koji vodi u Obrež, što ovom prilikom moramo ispraviti, jer put vodi u obližnje vinograde. Sa istočne je strane puta bio voćnjak, a zapadno su na padini brijega oranice, čijom je višegodišnjom obradom teren prilično snižen. Tada se nikakvih arheoloških nalaza nije moglo utvrditi, iako su ljudi prilikom oranja još prije rata pronalazili brojne ostatke ljudskih kostiju, poneki prsten i slično. Sondiranjem je ustanovljeno postojanje nekropole na dijelu terena, ali sa prilično oštećenim skeletima. Izoliran je jedan takav skelet (nedostajale su mu noge), orijentiran zapad—istok. Sa svake strane lubanje nađene su po tri »S« karičice od srebra. Slavenka Ercegović je na osnovu sprovedenog sondiranja, pronađenog materijala i ranijih slučajnih nalaza utvrdila da se radi o **bjelobrdskoj kulturi** 10. i 11. stoljeća.

Izgled se terena do danas nije mnogo promijenio. On je vjerojatno još više snižen, a voćnjak je sada s obje strane puta. Kako je širim traktorskim prikolicama ovaj usječeni put postao preuzak — mještani su u proljeće 1983. dobrovoljnim radom čistili i širili njegove stranice. Tada su se u vertikalnom profilu pojavile kosti iz grobova za koje se nije znalo. Mještани Vilim Koretić odmah je o tome obavijestio križevački Gradski muzej.² Prilikom izlaska na teren mogli smo utvrditi postojanje četiriju grobova, čiji su se ostaci presječenih skeleta jasno vidjeli u vertikalnom profilu s obje strane puta. Jedna lubanja u tom profilu izazvala nam je posebnu pozornost, jer smo očekivali da bismo mogli naići na neke nalaze. Pretpostavka se pokazala ispravnom i prilikom vađenja lubanje pronašli smo dijelove jedne ogrlice, sastavljene od staklenih zrna i kauri-pužica (crtež 1). Veća su staklena zrna nepravilno brušena; dva su zelenkasto-plava a treće je svijetlo ružičaste boje. Manja su zrna lukovičastog oblika, kojima se vanjska, srebrnkasta ovojnica oljuštila. Rjeđi nalaz svakako predstavljaju dva kauri-pužica, također dijelovi spomenute ogrlice. Kauri (*Cypraea moneta*) maleni je morski puž, koji još ponegdje u istočnoj Africi služi kao platežno

Popovec — nalazi bjelobrdske kulture

sredstvo. Nekada, skupljani na otočjima Indijskog oceana, izvozili su se u Aziju u zamjenu za slonovaču, zlato i robove. U Evropi su služili za nakit.

Otežavajuću okolnost kod sondiranja predstavljale su gusto sađene voćke. U želji da vlasniku ne napravimo veću štetu kopali smo između, tako da su nam sonde, omeđene stablima šljiva, bile veličine 2 x 3 m.

Prateći pravac presječenih grobova na stranicama ukopanog puta mogli smo približno odrediti položaj novih grobova na padini unutar šljivika. Ubrzo smo se uvjerali da su nam pretpostavke bile toliko točne da smo gotovo u središtu naših dviju sondi pronašli po jedan grob.

Skelet u grobu 1 bio je orijentiran točno zapad-istok (glava na zapadu), položen na leđa. Lijeva ruka je bila savijena u laktu i prebačena preko trbuha, dok je desna ispružena uz tijelo. Zbog većeg nagiba terena dolazilo je do klizanja slojeva, što je vidljivo u pomalo dislociranim i oštećenim kostima grudnog koša i glave. Uz pokojnika nije bilo nikakvih priloga. Dužina skeleta je 176 cm.

Grob 2 je orijentiran zapad-istok, sa 15° otklona prema sjeveru. Pokojnik je također bio položen na leđa, sa savijenom lijevom rukom u laktu, dodirujući prstima desnu podlatkicu.

Jedini prilog koji smo našli u grobu predstavlja tzv. »S« karičica od srebrne žice (crtež 2), koja je pronađena kao prsten na desnoj ruci. Njen raskucani završetak u obliku slova »S« nije u potpunosti sačuvan.

Oba su groba pronađena na dubini od 80—100 cm od površine, na sloju lapora koji se tu počinje javljati.

Konture grobova nisu se mogle zamijetiti u horizontalnoj stratigrafiji, a tragova bilo kakvog drvenog lijesa nije bilo. Nesumnjivo su pokojnike polagali direktno u zemljanu raku.

Od keramičkih nalaza spominjemo samo dva fragmenta dna posude, koji su pronađeni svaki u jednoj sondi. Na fragmentu iz sonde 1, pronađenom u sloju iznad skeleta, ima još pougljenjenih ostataka hrane, što bi se moglo povezati sa poganskim običajima ostavljanja hrane pokojniku. Naravno, to je premalo elemenata za bilo kakve zaključke, ali će se možda daljnjim istraživanjem doći do više novih podataka.

Za sada skromni nalazi dvaju grobova sa probnog sondiranja u ruznu 1983. godine, uz saznanja navedena u uvodu ovog kraćeg izvještaja, dozvoljavaju nam da kažemo da se radi o jednoj srednjevjekovnoj nekropoli, čiji slavenski karakter potvrđuju do sada nađeni grobni prilozi. O veličini te nekropole, gustoći grobova, običa-

jima pri pokapanju i o materijalnoj kulturi pokojnika saznat ćemo više nakon iskapanja koje će križevački Gradski muzej provesti u 1984. godini.

Bilješke:

¹ Slavenka Ercegović, Sondiranje ranosrednjekovne nekropole u Popovcu, Arheološki pregled 1, Beograd 1959. str. 105—107.

² Zahvaljujemo se Vilimu Koretiću na suradnji, kao i drugim mještanima Popovca, koji su sa velikom pažnjom pratili naša iskapanja i pri tome nam svesrdno pomagali.

Zorko Marković, Muzej grada Koprivnice

O NEKIM NEJASNIM PITANJIMA KRONOLOGIJE BRONČANOG DOBA U SJEVERNOJ HRVATSKOJ

Već ranije naznačili smo neke rezerve prema rješenjima kronologije i geneze brončanodobnih kultura u sjevernoj Hrvatskoj kakva su bila predložena od nekolicine istraživača¹. Danas, zbog niza novih nalaza, možemo jedan dio tih korekcija preciznije naznačiti i pokušati jedan dio nejasnoća riješiti.

Govoreći o genezi liscenske keramike naznačili smo da se ona ne smije i ne može tražiti isključivo u okviru ljubljanske kulture, već da treba obratiti veću pažnju na Kisapostag-kulturu², koja je jednom dijelom sudjelovala u genezi panonske inkrustirane keramike³. Te pretpostavke bazirali smo na činjenici da su u spiljama Vindiji i Mačkovoju (Velika pećina) pronađeni i ulomci keramike srodne Kisapostag-kulturi⁴. God. 1983. V. Štrk je za Zavičajni muzej u Čazmi proveo pokusno iskapanje na lokalitetu Čazma-Radinac i otkrio sasvim specifičan materijal, koji u sebi sadrži i elemente Kisapostag-kulture, te ga najvjerojatnije treba datirati u razdoblje prije početka liscenske keramike i panonske inkrustirane keramike⁵. Obje ove kulturne pojave, što je posebno interesantno, u sjevernoj Hrvatskoj se često pojavljuju zajedno. Premda se ne radi uvijek o zatvorenim nalazima, navodimo ovdje lokalitete na kojima se one pojavljuju zajedno: 1. Koprivnički Ivanec — Piškornica (zatvoreni nalaz); 2. Podgorač — Breški (zatvoreni nalaz); 3. Đakovo — Gra-